

LBRIS

We know
books

**Arhimandrit
Serafim Alexiev**

**Viața DUHOVNICEASCĂ
a CREȘTINULUI
ORTODOX**

traducere din limba bulgară
VALENTIN-PETRE LICĂ

PREȘIA

CUPRINS

PAGINA 5	CUVÂNT ÎNAINTE
PAGINA 8	CAPITOLUL I VIAȚA DUHOVNICEASCĂ A CREȘTINULUI ORTODOX
PAGINA 46	CAPITOLUL II DOAMNE, DĂ-MI SĂ PUN ÎNCEPUT BUN! PREDICI ALESE
PAGINA 72	CAPITOLUL III LEACUL UITAT. SFÂNTA TAINĂ A SPOVEDANIEI
PAGINA 128	CAPITOLUL IV DESPRE VRAJBĂ ȘI ÎMPĂCARE
PAGINA 170	CAPITOLUL V DESPRE MÂNDRIE ȘI SMERENIE
PAGINA 232	CAPITOLUL VI ÎNȚELESUL SUFERINȚELOR

CAPITOLUL

I

VIAȚA
DUHOVNICEASCĂ
A CREȘTINULUI
ORTODOX

Cel mai însemnat sfânt din veacul al XIX-lea, Sfântul Serafim din Sarov († 1833), a spus unui ucenic din Mănăstirea Sarovului: „Bucuria mea, dobândește duhul păcii și atunci mii se vor mântui în jurul tău.”

Ce anume a vrut să arate vestitul Sfânt din Sarov prin aceste cuvinte? *Pacea*, despre care el vorbește, este unul dintre semnele cele mai de seamă ale Împărăției lui Dumnezeu, care, după cuvintele Sfântului Apostol Pavel, „nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie întru Duhul Sfânt.” /Romani 14, 17/

În dorința sa de a arăta mai deslușit adevărul despre Împărăția lui Dumnezeu, marele Apostol al neamurilor a pus față în față două lucruri:

1. *mâncarea și băutura*, prin care se înțeleg toate trebuințele și desfătările trupești ale omului și
2. *Împărăția Cerului, care este dreptatea, pacea și bucuria în Duhul Sfânt.*

Sfântul din Sarov a luat cel mai firesc semn al Împărăției lui Dumnezeu, *pacea*, și l-a făcut sinonim cu fericirea Raiului, către care tinde fiecare credincios ortodox adevărat. De aici se răspândesc raze peste cuvintele Sfântului Serafim: „Bucuria mea, dobândește duhul păcii și atunci mii se vor mântui în jurul tău.” Aceasta înseamnă: cel ce iubește pacea duhovnicească și se adăpostește la umbra harului lui Dumnezeu de vijeliile păcătoase ale patimilor, acela va intra încă de aici în Împărăția păcii veșnice, unde va gusta bucuria cea veșnică și netrecătoare și va

ajuta și altora să se facă părtași la această Împărăție a păcii și a bucuriei.

Plămădiți fiind din trup și suflet, și zidiți după chipul lui Dumnezeu, suntem chemați să avem o viață *nu doar trupească, ci și duhovnicească*. Prin Sfânta Taină a Botezului, noi, în chip de neatinți, ne naștem *de sus*, /Ioan 3, 3/ anume din cer și pentru cer. Ținta acestei nașteri din nou, de sus, este de a ne învrednici să intrăm și să petrecem veșnic în Împărăția dreptății, a păcii și a bucuriei. Acestea ni le descoperă Mântuitorul prin cuvintele: „De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu.” /Ioan 3, 3/ Cu alte cuvinte spus, fără naștere din apă și din Duh, /cf. Ioan 3, 5/ adică *fără botez, nu este mântuire!*

Mântuirea se dobândește prin supunerea trupului către duh, prin ducerea unei vieți duhovnicești, după învățătura Sfântului Apostol Pavel: „Cu duhul umblați, și pofta trupului nu o veți săvârși.” /Galateni 5, 16/

Cei ce viețuiesc cu duhul și s-au pus sub cârmuirea Sfântului Duh păzesc cu supunere legământul: „De trăim cu Duhul, cu Duhul să și umblăm.” /Galateni 5, 25/ Dar ce înseamnă, de fapt, să viețuim și să lucrăm cu duhul? Vom vedea în cuvântul acesta închinat vieții duhovnicești.

CE ESTE VIAȚA DUHOVNICEASCĂ?

Spre deosebire de moarte, care este neînsufletire și nemișcare, viața se caracterizează prin mișcare și luptă. Viața duhovnicească este și ea *mișcare și luptă*.

Mișcarea în viața duhovnicească se cuvine să fie îndreptată *înainte și în sus*, spre atingerea desăvârșitei asemănări cu Dumnezeu. /cf. Matei 5, 48/ De se oprește omul a se mai mișca înspre Dumnezeu, începe să se sfărâme lăuntric, semn al morții sufletești. De aceea apa curgătoare nu capătă miros de stătut, pentru că se află în neîncetată mișcare, iar apa stătătoare din lacuri prinde o mîzgă și capătă miros greu.

Lupta în viața duhovnicească este *nevăzută*, căci duhul care o poartă este nevăzut. Nu se cade ca ea să fie îndreptată împotriva oamenilor văzuți, cu care noi, adesea, din neînțelegere intrăm în relații de vrăjmășie, ci împotriva patimilor din noi și a dracilor din afara noastră. Acestea sunt întărite și de Sfântul Apostol Pavel, prin cuvintele sale minunate: „Căci nu este nouă luptă împotriva cărnii și sângelui, ci împotriva începătoriilor și a stăpâniilor, și a țiitorilor lumii întunerecului veacului acestuia, împotriva duhurilor vicleniei întru cele cerești,” /Efeseni 6, 12/ adică împotriva dracilor.

Dar există draci? – întreabă unii. Nu sunt oare aceștia numai întruchipări ale răului din lume? Biserica lui Hristos, întemeindu-se pe Dumnezeiasca Descoperire /cf. Iov 1, 6; Marcu 1, 23; Apocalipsa 20, 10/ și pe cercarea Sfinților Părinți, învață cu tărie că există demoni nu-

miți și duhuri rele, draci. Asemenea îngerilor, duhurile rele sunt ființe duhovnicești, nevăzute și dăruite cu înțelegere, care s-au abătut de la bine din pricina relei întrebuintări date voii slobode ce li s-a dăruit de Dumnezeu, punând, astfel, început răului în lume. Cel ce crede în Dumnezeu, pe Care nu-L vede, se cade să creadă și în lumea nevăzută, unde există și îngerii și diavolii, deoa-rece, chiar de sunt nevăzuți, ei ființează.

Credința, acest minunat aparat dumnezeiesc, sădit întru noi în chip de neînțeles nouă, captează acestea așa cum aparatul radio captează undele electromagnetice, cu neputință de prins fără ajutorul său, unde socotite ca inexistente înainte de inventarea radioului. Dar iată că „cele inexistente” s-au dovedit a exista! Acum știm cu toții că astfel de unde ne înconjoară în chip nevăzut și împânzesc pământul întreg. Întocmai este și cu credința. Ea captează undele din lumea cealaltă și ne convinge cu iscusință de existența îngerilor și a diavolilor. Sfântul Apostol Pavel dă o definiție clasică credinței: „Credința este dove-direa lucrurilor celor nevăzute.” /Evrei 11, 1/

Un tânăr i-a mărturisit Schimonahului Zosima, vestit nevoitor rus și înțelept învățător duhovnicesc din veacul al XIX-lea, că nu împărtășește credința în existența diavolilor. „Iertați-mă”, spuse tânărul, „dar nu cred în așa mare măsură într-acele îngrozitoare arătări diavolești, despre care se scrie atât de mult în *Viețile sfinților* și despre care am ascultat atâtea istorisiri. Ca să mă încredințez personal de asta, am dorit să văd eu însumi pe înfricoșătorul și scârbavnicul diavol. Pentru aceasta, m-am rugat mai cu seamă lui Dumnezeu, când m-am așezat să dorm, și nu m-am împrejmuț cu semnul Sfintei Cruci. Am stat în-

tins mult timp așteptându-l și până la urmă am adormit, însă nici treaz, nici în vis, nu am văzut nimic îngrozitor.”

La aceste cuvinte, Părintele Zosima i-a răspuns: „Toc-mai prin aceasta, că nu ți s-a arătat, diavolul te-a întrecut în viclenie. Cugetă și singur: ce folos ar fi avut el, dacă ți se arăta? Doar ar fi tulburat și ți-ar fi speriat inima tâ-nără. Atunci, în spaima ta, ai fi început să te rogi și să-L cauți pe Dumnezeu, iar diavolul, biruit în felul acesta de un tânăr, ar fi fost rușinat! Dar dacă nu ți s-a arătat, mult a câștigat: prin întărirea îndoielii tale, el te-a călăuzit că-tre necredința în existența lui. Pentru nimic altceva nu se ostenește mai mult vrăjmașul acesta, decât pentru ca pretutindenea să se ascundă. Căci el niciodată nu este primejdios în război deschis, ci cu războiul său nevăzut pierde pe mulți!”¹

Așadar, există diavoli! Să nu ne amăgim cu necredința în existența lor, căci aceasta este biruința lor asupra noas-tră. Însuși Domnul Iisus Hristos, Care a venit nu să ne înșele, ci să ne descopere adevărul despre lumea și via-ța duhovnicească, ne-a arătat că există diavol, draci pe care El îi izgonea. /cf. Matei 8, 32/ Iar în rugăciunea *Tatăl nostru*, El ne învață să ne rugăm nemijlocit așa: „izbăveș-te-ne de cel viclean,” adică de satana.

Iată împotriva cui trebuie să fie îndreptată lupta noas-tră: împotriva oștirilor nevăzute ale diavolului! Cel care începe să ducă război cu aproapele său face o mare gre-șeală, pentru că mută frontul și schimbă obiectul luptei, aducând astfel mare pagubă pentru sufletul său. Chiar și în cele mai strălucite biruințe ale sale asupra aproape-

¹ Sfaturi stărețești ale câtorva părinți nevoitori ai evlaviei din veacurile XVIII-XIX, Moscova, 1913, p. 170-171.

lui, un astfel de războinic nechibzuit cunoaște neîncetat înfrângerea, pentru că a îngăduit patimilor sale să îl stăpânească.

„L-am ocărât! O să mă țină minte!” se laudă unul care l-a vătămat cu cruzime pe aproapele său. Dar nici nu bănuiește că, așa cum albina, atunci când își înfige acul în cineva, își pricinuieste sieși cel mai mare rău, pentru că ea însăși moare, tot astfel, și acela care a ocărât pe cineva a suferit mai mult duhovnicește decât cel defăimat, pentru că s-a făcut mort pentru iubire și, de aici, pentru mântuire.

„M-am răzbunat!” rostește un altul, cu mândrie. Sărmanul, nu pricepe cât s-a păgubit, desăvârșindu-se în ură. „I-am întins o cursă,” își freacă mâinile cu o mulțumire rea un al treilea, căci nu vede că singur a căzut într-o capcană mai înfricoșătoare, cea pe care cel viclean i-a așezat-o înainte, spre a-l prinde în mrejele urii.

O astfel de luptă nu naște biruitori, ci întotdeauna învinși. Ea nu aduce cinste, ci necinste înaintea lui Dumnezeu și înaintea îngerilor Săi. Din partea Evangheliei lui Hristos nu-ți aduci cinste și nu te încununezi cu biruință dacă ești crud și răzbunător, ci dacă ești blând, iubitor, răbdător, împăciuitor.

Ai fost ocărât și ai răbdat: aceasta este biruința nevăzută! Dacă unii te-au batjocorit, iar tu te-ai rugat pentru ei, iată măreția duhovnicească! Dacă te-au blestemat, iar tu i-ai binecuvântat, iată rușinea vrăjmașilor sufletului tău! O astfel de purtare este în duhul Evangheliei, care grăiește: „Iubiți pre vrăjmașii voștri, binecuvântați pre cei ce vă blastămă, bine faceți celor ce urăsc pre voi și vă rugați pentru cei ce vatămă pre voi și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru celui din ceruri, că pre soarele

său îl răsare preste cei vicleni și preste cei buni, și plouă preste cei drepți și preste cei nedrepți.” /Matei 5, 44-45/ Și astfel, lupta duhovnicească nu este împotriva trupului și împotriva sângelui, ci împotriva duhurilor vicleniei de sub ceruri. Numai ura împotriva lor este virtuoaasă și legiuită, îndreptățită și mântuitoare.

Dar unde le vom afla pe aceste duhuri ale vicleniei, ca să deschidem front împotriva lor? Înainte de toate, în noi înșine. Nu suntem, oare, plini peste măsură de patimi, și în spatele fiecărei patimi, după învățătura Sfinților Părinți se ascunde și un drac? Există draci ai iubirii de argint, ai mândriei, ai lăcomiei pântecelui, ai mâniei, ai urii, ai curviei, ai pizmei, ai beției și alții.²

Noi trebuie să avem ca datorie să izgonim dintr-înșine aceste duhuri întunecate. Prin urmare, trebuie să începem cu noi înșine această luptă duhovnicească nevăzută, și singura binecuvântată. Pe lângă aceasta, trebuie să o purtăm cu îndârjire și fără cruțare de sine vicleană, dacă dorim să ieșim biruitori, cu ajutorul lui Dumnezeu, și dacă dorim să dobândim acea pace duhovnicească cu ajutorul căreia vom putea fi de folos miilor de oameni din jurul nostru să intre și ei în Împărăția lui Dumnezeu și să dobândească mântuirea veșnică.

Cine nu pornește lupta de la el însuși, ci de la ceilalți oameni, socotind că este chemat să lupte înainte de toate cu răul din ei, în loc să-l urască pe diavol, urăște pe sărmanele victime ale acestuia. Noi, însă, se cade să facem această deosebire importantă, întru care ne învăță de Dumnezeu insuflații și de har înțelepțiții Sfinți Părinți: „Urăște păcatul, și nu pe păcătos! Față de păcătos

² *Dobrotoliubie*, vol. II, Moscova, 1895, p. 104.

se cuvine să simțim milă, ca față de un rob nenorocit al diavolului, și să-l tămăduim cu dragoste, ca pe un bolnav." (Avva Dorotei)

Cine nu se tulbură din pricina robiei?, un cumplit adevăr obștesc. *Dar cine, din pricina robiei, îi urăște pe robi? Noi, îndreptățiți, urâm robia și deplângem pe robi. Însă iată că în partea morală săvârșim această greșeală nimicitoare: urâm pe păcătoși, iar nu păcatul și pe diavol, care îi înrobește. Din aceasta se nasc neconținute certuri și neînțelegeri, care otrăvesc legăturile dintre oameni spre biruința deplină a satanei. Ca să încetăm a ne sfădi cu aproapele nostru, spre a noastră pierzanie, se cade să ne îndreptăm toate săgețile mâniei înlăuntru, către noi înșine, și atunci nu vor mai rămâne săgeți pentru semenii.*

Aceasta este lupta cea dreaptă, pentru care Dumnezeu dăruiește răsplăți bogate. „Și cel ce face altfel, răbdând și păzind răul înlăuntru, dar biciuindu-l și osândindu-l în ceilalți, iar de va și lupta cineva la jocuri, nu se încununează, de nu se va lupta în chip legiuit.” /2 Timotei 2, 5/ Dimpotrivă, acela va câștiga osândire, căci este scris: „Căci cu ce judecată veți judeca, judecați veți fi.” /Matei 7, 2/

Așadar, *lupta cu noi înșine* – iată deviza celui care voinște cu adevărat să ducă o viață duhovnicească.

Propria noastră inimă, iată arena de luptă! Sufletul nostru, iată câmpul de luptă!

TEMEIURILE VIEȚII DUHOVNICEȘTI

Dată fiind cufundarea noastră în păcate, viața duhovnicească nu este ceva de la sine înțeles și lesnicios. Cel ce voinște să dobândească duhul de pace al mântuirii, pentru a ajuta și pe alții pe calea lor către Dumnezeu, se cuvine să-și pună propria sa viață duhovnicească pe o temelie sănătoasă.

Unde își are început viața duhovnicească? În credința în Dumnezeu, Care este Duh. /cf. Ioan 4, 24/ El ne-a zidit după chipul și spre asemănarea Sa, /cf. Facere 1, 26-27/ a sădit în noi temeiul duhovnicesc și năzuința duhovnicească de a-L căuta, și El vrea de la noi „cu Duhul să umblăm.” /Galateni 5, 25/

De credința în Dumnezeu sunt strâns legate nădejdea și dragostea pentru Dânsul. Și „fără de credință nu este cu putință a bineplăcea: căci cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că este, și că acelora ce caută pre dânsul dător de plată se face.” /Evrei 11, 6/

Ce te va îndemna spre viața duhovnicească, dacă tu nici nu crezi în Dumnezeu, nici nu nădăjduiești în El, nici nu-L iubești pe El?

Dar pornind de la aceste părți alcătuitoare ale vieții duhovnicești, credința, nădejdea și dragostea, se cuvine creștinului ortodox ca, mai departe, să se apuce de treabă spre a-și clădi prin făptuire viața duhovnicească.

Ce temelie se cuvine el să pună și din ce material trebuie să zidească mai departe?

Temelia vieții duhovnicești este smerenia. Puterea vrăjmașului nostru se ascunde în mândrie. Însă tot acolo se află și neputința lui. Luceafărul s-a înălțat călăuzit de mândrie spre înălțimi străine lui ca făptură, dar tot din mândrie a și căzut. Cu mândria îi ispitește pe toți oamenii. Nu întâmplător, la căderea cea dintâi în păcat, cea mai puternică ispită pentru Adam și Eva a fost aceasta: „veți fi ca niște dumnezei.” /Facere 3, 5/ Dar nu s-a întâmplat așa. Rezultatul a fost potrivit: cei ce s-au mândrit au căzut, din pricina mândriei lor, chiar mai prejos decât dobitoacele. /cf. Psalmi 48, 12-13, 21/

Dacă vrem să biruim pe vrăjmașul mântuirii noastre este de trebuință, înainte de toate, să îmbrăcăm pavăza smereniei. Aceasta ne va face de neatins înaintea diavolului, căci el este neputincios înaintea smereniei.

Domnul Iisus Hristos, Care „a desfăcut lucrurile diavolului,” /1 Ioan 3, 8/ a arătat prin smerenia Sa arma cea mai puternică împotriva duhurilor vicleniei de sub ceruri. Întreaga viață pământească a Mântuitorului este o pildă minunată de smerenie nemaivăzută. Și pogorârea Sa de pe Scaunul cel ceresc pe acest pământ păcătos, și nașterea Sa într-o peșteră pentru oi, și creșterea Sa nebagată în seamă în tainicul oraș Nazaret, și ascultarea Sa fără cârtire față de semeni, și desăvârșita slujire a celorlalți până la jertfa de sine, și spălarea picioarelor ucenicilor Săi, patimile și moartea pe Cruce, toate dau mărturie despre desăvârșita Sa smerenie.

Dar această smerenie a Mântuitorului ne îndatorează și pe noi să ne facem următori Lui. „Că pildă am dat vouă, ca precum eu am făcut vouă, și voi să faceți,” /Ioan

13, 15/ le-a spus El ucenicilor, după ce le-a spălat picioarele. Cel ce se smerește pune singura temelie dreaptă a vieții sale duhovnicești. Dacă omul pornește pe calea feluritelor nevoițe duhovnicești fără smerenie, ci împins de mândrie, atunci, mai devreme sau mai târziu, va cădea. Numai nevoițele și faptele înălțate pe temelia cea adâncă a smereniei nu se vor clătina. Cu cât este mai înaltă clădirea pe care voim să o ridicăm, cu atât mai adânci temelii se cuvine să punem. Astfel se întâmplă și în viața duhovnicească. Cu cât voim să ne înălțăm mai sus către Dumnezeu, cu atât mai mult trebuie să ne smerim.

Puterea diavolului se află în mândrie, dar în ea stă și pierzania lui. El e puternic prin mândria lui, dar numai în fața celor mândri, căci numai asupra acestora are el putere. Înaintea celor adânc smeriți, mândria lui se vădește o armă neputincioasă de luptă. Gheața poate fi foarte tare, dar numai pe vreme geroasă. De-o încălzește soarele, atunci gheața cea tare începe să se topească, neputincioasă. Asemenea și mândria celui viclean este neputincioasă în fața însoritei smerenii a celor cu adevărat bineplăcuți lui Dumnezeu. Prin smerenia lor, ei se vădesc a fi cei mai viteji luptători. Oare, nu este aceasta cu adevărat vitejie, să fii ocărât, iar tu să nu te răzbuni, să ierți și să biruiești răul cu binele? /cf. Romani 12, 21/

Sfântul Antonie cel Mare a văzut răspândite peste pământ toate cursele celui viclean și a strigat plin de tulburare: „Cine va putea să scape de acestea?” dar a auzit un glas care i-a răspuns: „Cei ce au smerită cugetare!”

Nu întâmplător Mântuitorul a așezat smerenia ca temelie a fericitei vieți duhovnicești: „Feriți cei săraci cu duhul, că a acelora este Împărăția Cerurilor.” /Matei 5, 3/ Dacă vrem să dobândim duhul păcii, prin care să aju-